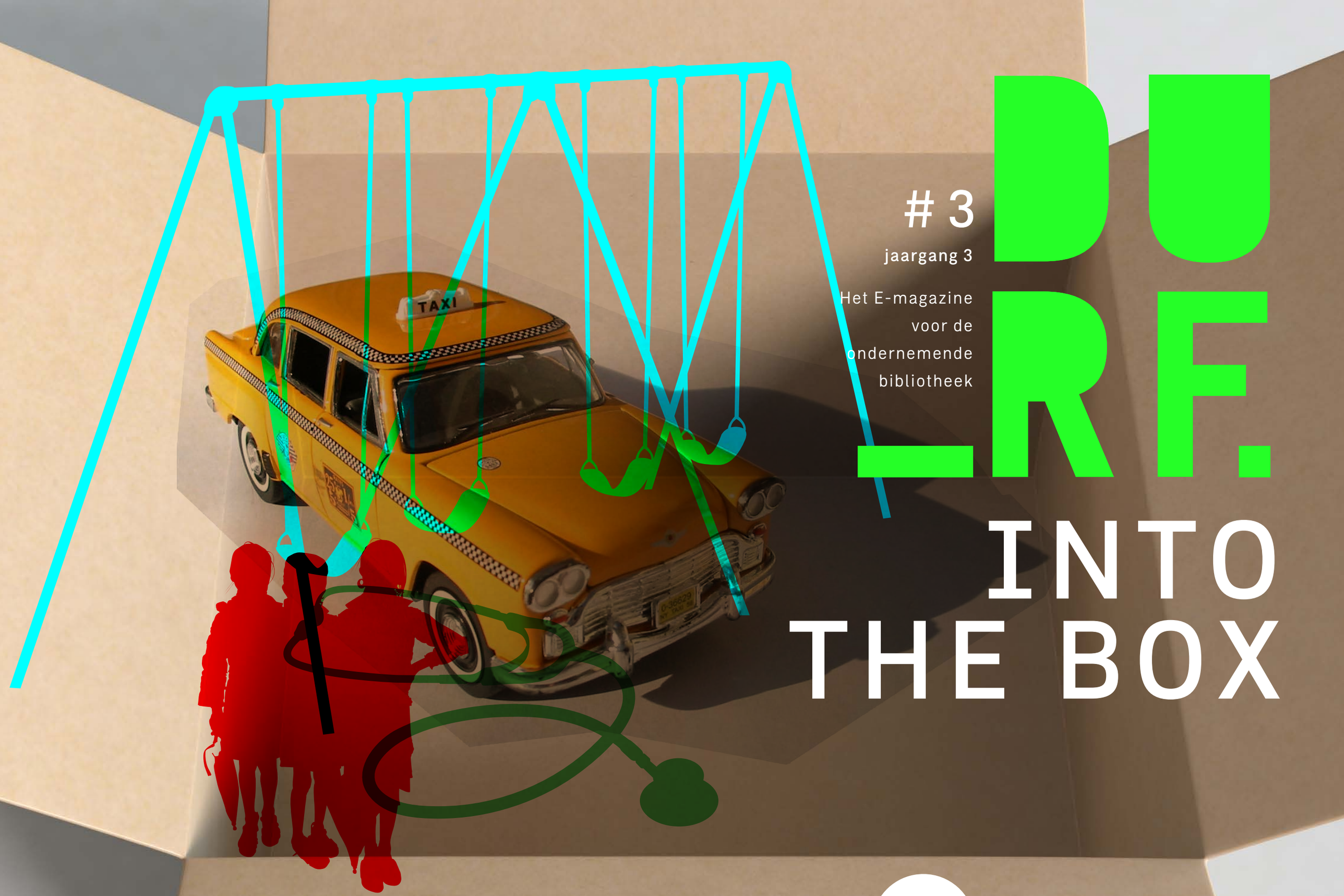

DURF.

3

jaargang 3

Het E-magazine
voor de
ondernemende
bibliotheek

INTO THE BOX

Cubiss

mede mogelijk gemaakt door

Provincie Noord-Brabant

provincie limburg

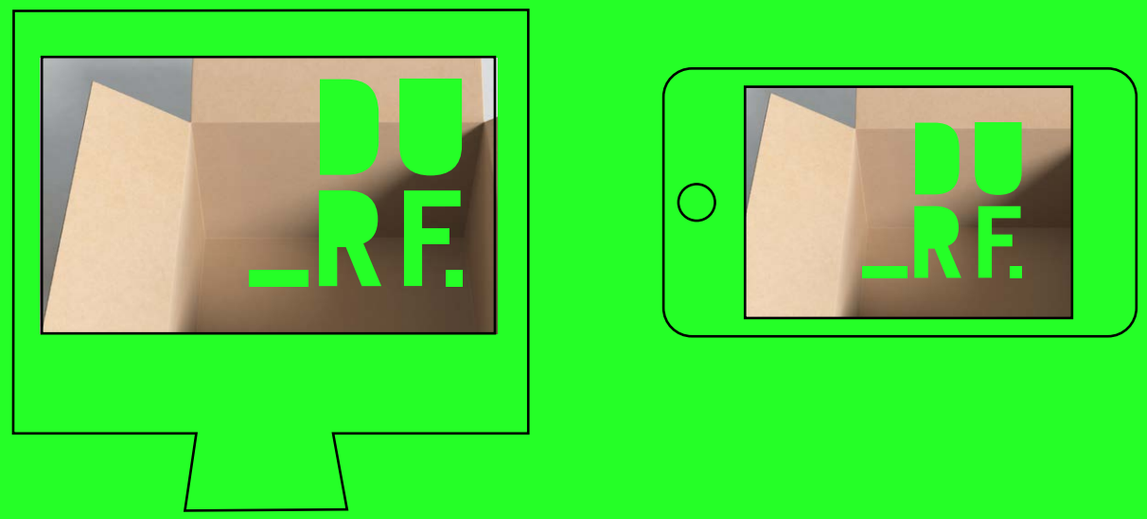

VEEL LEESPLEZIER!

DURF! is het e-zine voor bibliotheken en andere ondernemende organisaties die een stap verder willen. We verzamelen vernieuwende praktijken, sprekers en thema's om onze volgers uit te dagen en te inspireren.

Stuur een mail aan durf@cubiss.nl en je ontvangt DURF! automatisch in je mailbox.
Op de hoogte blijven? Volg @DURFzine op Twitter

DURF! is een interactief magazine in pdf. De interactiviteit komt het beste tot zijn recht als deze pdf gelezen wordt op een laptop of computer. Voor het lezen van deze pdf op een iPad, raden we de app GoodReader aan.

DURF! is met zorg samengesteld. Mochten er toch fouten in zijn geslopen, laat het ons dan alsjeblieft weten via E: durf@cubiss.nl. |→|

Cubiss

mede mogelijk gemaakt door

provincie limburg

Provincie Noord-Brabant

in-houds-opgave

Kant en klaar? Liever niet!
p. 3 -->

Vijf keer voorbij de box
p. 4 -->

Sinds kort heel kort...
p. 6 -->

Drink eens melk uit een vaas
p. 7 -->

In/Uitgelicht
p. 9 -->

Ik ben m'n leven lang op school blijven hangen
p. 10 -->

Skills voor de toekomst
p. 12 -->

Geef ruimte voor ontwikkeling
p. 14 -->

Doe als een kunstenaar, kijk als een kind
p. 16 -->

Kant en klaar? Liever niet!

Nu onze eeuw al een poosje aan de gang is, komen de benodigde competenties uit de kast: samenwerken, wijs met ICT, probleemoplossend vermogen, creativiteit,...tot zover niets nieuws onder de zon. Maar wat als we er nou eens één skill uitlichten, in dit geval creativiteit, en ons afvragen hoe dat werkt. Is het aangeboren of aangeleerd? Wat hebben we eraan in ons toekomstige werk en leven? We verbinden deze competentie aan de toenemende vraag naar out-of-the-box-denken en vragen ons af welk onvermogen deze trend maskeert.

voorwoord

Marianne Hermans, hoofdredacteur DURF!

Creativiteit vraagt om een speeltuin, om scharrelruimte voor vrije gedachten. Knellende deadlines, smart-geformuleerde korte termijn doelen, ze nodigen bepaald niet uit om buiten de gebaande kaders te gaan. *Thinking outside the box*, zoals het managementcliché wil, is echter nog steeds ongekend populair.

Organisaties die zelf geen vrije denkruimte creëren, halen de mosterd graag van buiten. Creativiteit op afroep, het opentrekken van een blik kunstenaars met de garantie op nieuwe invalshoeken die niemand had voorzien. En dan is het de kunst om níet direct door te schieten in de oplossingsgerichte modus, om alle opties tijdloos te laten sudderen.

Als robots straks het meeste werk doen, dan worden creativiteit, passie en buiten de lijntjes kleuren pas echt van levensbelang. Dat het nog niet zo ver is, mag blijken uit de opleving van de kleurboeken voor volwassenen. Kom op, een beetje minder braaf graag!? De wereld schrééuwt om conceptuele denkers, om creatieve geesten. Die robots mogen dan wel buiten hun veiligheidskooi gaan functioneren, outside the box denken kunnen ze nog niet. Laat ze er nog maar even inzitten.

Dan kunnen we intussen nog even spelen met onze 3D-printers, VR-brillen en zingende bananen. Een klein stemmetje vraagt of het trucje dat we zo stap voor stap voordoen ook uitnodigt échte creativiteit. Leren programmeren mag dan goed zijn voor het verhogen van de frustratietolerantie, maar of de creatieve geest er gelukkig van wordt? Echt experimenteren is pas mogelijk als het ook mag mislukken, als de uitkomst volledig onvoorspelbaar en vormvrij mag zijn. Met je poten in de klei en je hoofd in de wolken. Daar hoef je geen kunstenaar voor te zijn. Kind waren we allemaal.

VEEL LEESPLEZIER!

Spotted!

VIJF KEER VOORBIJ DE BOX

Geen goede ideeën? Laat je inspireren door deze vijf voorbeelden om je creativiteit te laten stromen.

Heb jij ook een tip voor de lezers van DURF!?, laat het weten via durf@cubiss.nl. | → |.

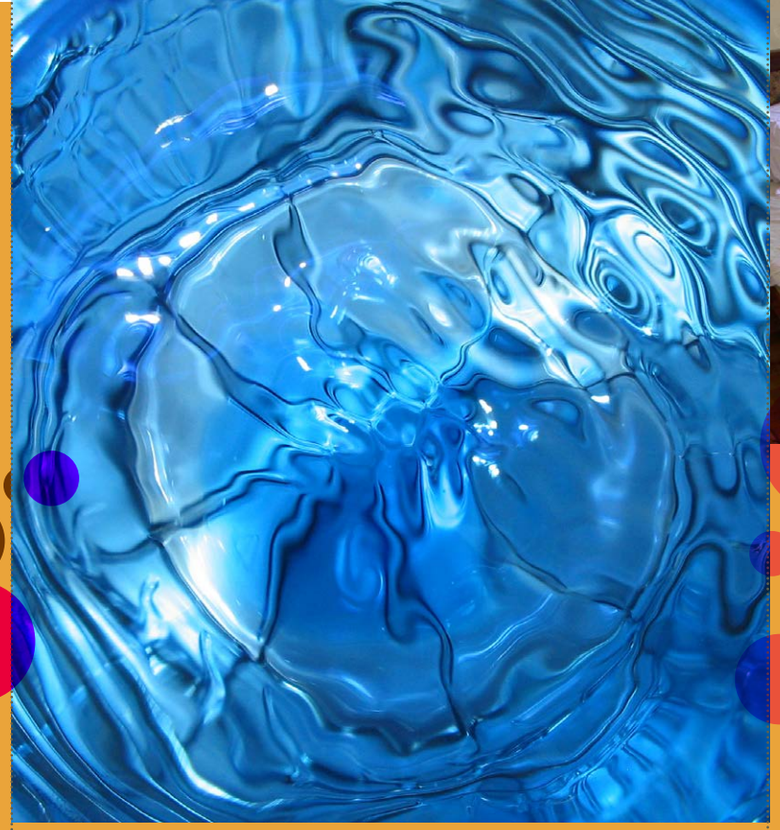

Out of the Blue

Goede ideeën komen schijnbaar uit het niets, als je ervoor openstaat. Te strakke kaders roepen weerstand op, maar wanneer we helemaal geen richtlijnen krijgen worden we ongemakkelijk. Toch is het juist die modus van vrij bezig zijn die ons helpt om 'nieuw' en oorspronkelijk te denken. 'Creativiteit is een taal om te uiten wat je doet', zegt Barbara Sauvaitre, de kunstenares achter Kom op 't Idee. 'Veel kinderen – en volwassenen zeker – zijn al zo star dat ze niet meer durven tekenen of schrijven, bang om het fout te doen. Het loskomen van het idee dat het 'iets' moet zijn voordat je begint te tekenen maakt de kinderen vrij van al die eisen die aan ze gesteld worden. En dán pas kun je echt beginnen.' Barbara geeft workshops die het creatieve proces op gang brengen, voor kinderen en volwassenen. Niet nadenken, doen!

Out of bed

Het is misschien niet het eerste wat bij je opkomt als je wakker wordt, maar: pak een pen en schrijf het eerste wat in je opkomt! Tien minuten aaneengesloten schrijven, met de pen op het papier, terwijl je hoofd nog balanceert tussen slaap en waak.

Het is dé manier om dicht bij je onderbewustzijn te komen en daar zitten prachtige beelden en ideeën. Je schrijft je piekerdingen van je af, snoert je interne criticus de mond en zet jezelf in beweging.

Het idee van de 'morning pages' is afkomstig uit The Artist's Way van Julia Cameron

Out of the Bieb

Kunstenaars kunnen vrijuit denken. Hun creatieve denkkracht is van onschatbare waarde voor organisaties die zoeken naar een nieuwe visie, een ander perspectief, zoals bibliotheken. Het is dan een prachtig idee om niet de bibliothecaris, de manager of de projectontwikkelaar, maar kunstenaars en designers te vragen om inspiratie voor de bibliotheek van de toekomst. Voor het project Out-of-the-Bieb brachten negen 'ontdekkingsreizigers' beelden, verhalen en inzichten uit de halve wereld. Inspiratie die letterlijk samengebald is in een mobiele expositie door Kinkorn. Nog te zien in de bibliotheek 's Hertogenbosch en in Eindhoven op 9 december tijdens het Bibliotheekcongres. De expositie is te boeken vanaf 2016.

Out of office

De Franse filosoof Michel de Montaigne zei het zo mooi: 'Il faut reculer pour mieux sauter' – we moeten ons terugtrekken om verder te kunnen springen.

Voor de workaholics onder ons: pauze! Anders zijn we binnen korte tijd out of order.

Verslaafd aan je werk? Afkicken kan bij de anonieme workaholics.

Out of the Bus

Stop een tiental hackers, hipsters (ontwerp) en hustlers (promotie) in een bus met de opdracht om in 72 uur een start-up op te richten. De bus rijdt door Europa met tussenstops in Amsterdam, Hamburg en Luik en komt uiteindelijk aan op de Pirate Summit in Keulen. Daar komen nog vijf bussen aan, uit alle hoeken van Europa. Het ultieme doel is om als winnaar je start-up te mogen voorstellen aan de massaal aanwezige kapitaalschieters die misschien meteen willen investeren.

Sinds kort heel kort...

Marc Dubach
Marc is liefhebber en fan van de Design Week. Hij is ook vrijwilliger op de design ride.
Gratis taxi's die met design op het dak de mensen van de ene naar de andere locatie brengen tijdens de Dutch Design Week in Eindhoven. Hij tekent elk jaar bijzondere verhalen op.

"Over kanker"

"Ja, in Eindhoven, dat wist je toch allemaal al?"

De jongen die achterin mijn design ride stapt verzucht: 'was een vriend aan de telefoon, derde keer dat ik zeg wat voor expositie we hebben, lapzwans dat hij is'

'Over kanker dus' zeg ik. 'Ja, over kanker maar dan anders" antwoordt hij. 'Met een harde blik op de realiteit.'

Ik zet hem af bij het TAC. 'Hier dus, je moet het ook gaan zien.'

De volgende dag bezoek ik het Temporary Art Center in Eindhoven tijdens de Dutch Design Week. Studenten van Fontys hebben in samenwerking met professionele ontwerpers een expositie over kanker gemaakt. Social Design heet dat ook wel. Geen concrete oplossingen maar hun unieke zienswijze op deze ziekte. Vrij denken. Dat leidt tot een verrassende tentoonstelling. De gele kanarie op de foto greep me nog het meest aan. Klein en fijn. Ook design.

"Ik heb kanker"

De man op leeftijd die instapt in mijn taxi windt er geen doekjes om "Ik zie je kijken, wat duurt het lang voordat hij instapt maar dat ligt dus aan die ziekte. Ik heb niet heel lang meer."

Ik zeg, om hem gerust te stellen, dat ik alle tijd heb en verontschuldig me meteen om mijn botte opmerking in deze context. De man buldert hardop van het lachen. 'Ja, alle tijd, die jongeren die ik net zag en hun afstudeerprojecten toonden in De Witte Dame, die hebben alle tijd.'

'En dat gun ik ze ook.' praat de aimabele man verder. Daarom ben ik hier. Ik kom hier elk jaar om te zien hoe mooi de toekomst is. Die van mij is sinds kort heel kort en misschien daarom wel vond ik het dit jaar nog mooier om te zien wat ze weer allemaal bedachten. Tot een neukbok aan toe. Haha, hoe verzin je het. En dat is het mooie. Ze mogen daar nog vrij denken. Prachtig!'

Ik zet hem af op Strijp-S. Bij het uitstappen zegt hij: 'wie weet hebben ze volgend jaar iets gevonden om oude zieke mensen sneller in en uit een taxi te laten stappen.' Zijn vette knipoog blijft me bij. Dag lieve oude man! Tot volgend jaar ja. Rendez-vous op de Dutch Design Week 2016.

Drink eens melk uit een vaas...

Selma Coppoolse, redactie DURF!

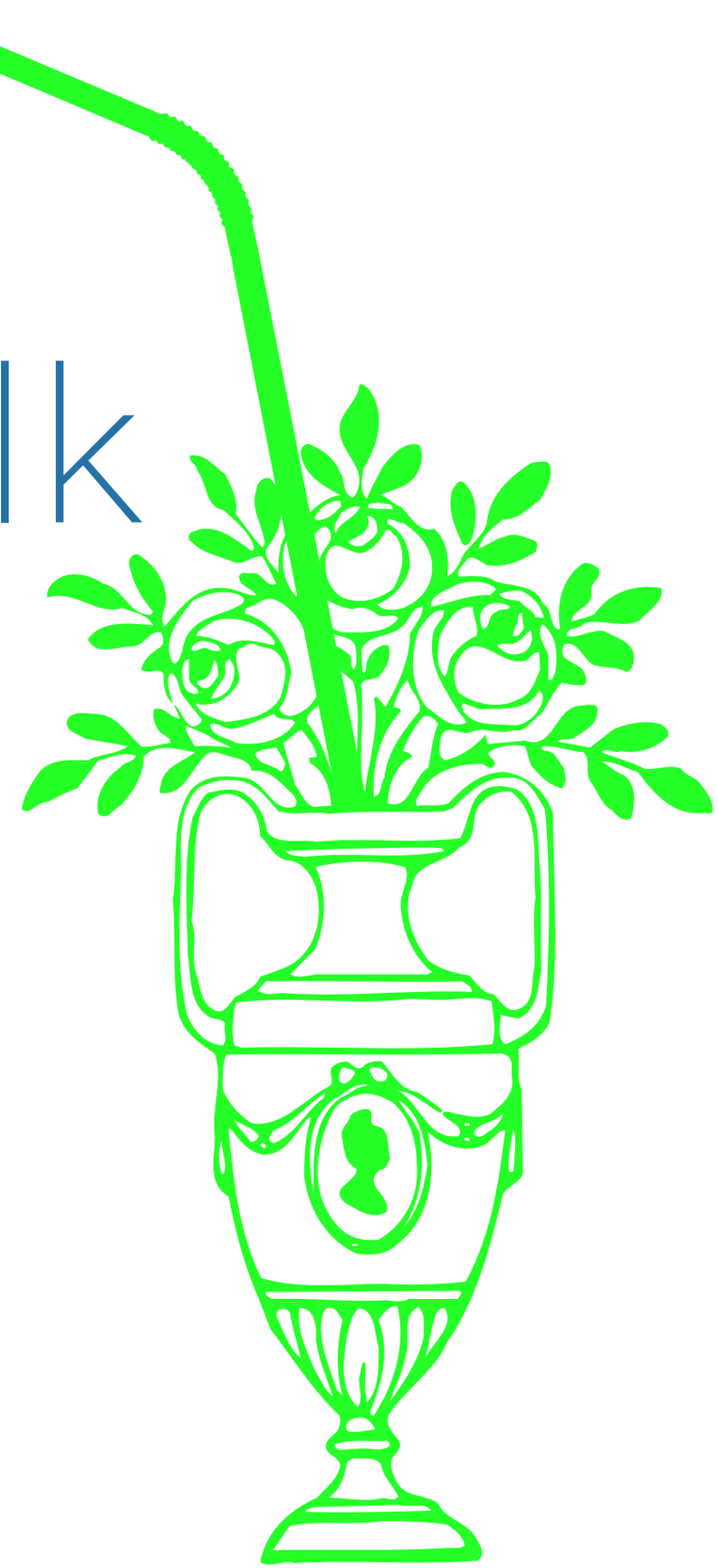

Gooi een boterham op je hagelslag. Drink melk uit een bloemenvaas en zet je bloemen in het lege pak. Denk dan nog eens aan dat probleem dat je steeds bezighoudt en zie: je originele oplossing is daar. Is het werkelijk zo eenvoudig?

Anders doen leidt tot anders denken, stelt Simone Ritter, sociaal-psycholoog aan de Radboud Universiteit. Daar onderzoekt ze hoe onverwachte ervaringen de creativiteit stimuleren.

Ritter nam haar proefpersonen mee naar een virtual reality lab. Daar creëerde ze een 3D omgeving waarin haar proefpersonen iets onverwachts meemaakten. Ze zagen bijvoorbeeld een koffertje kleiner worden, terwijl ze er juist naar toe liepen, of er vloog opeens een flesje de lucht in. De controlegroep zag dezelfde objecten, maar maakte de gebeurtenissen mee zoals de natuurwetten die voorspellen. Vervolgens kreeg iedereen een test om cognitieve flexibiliteit te meten. Cognitieve flexibiliteit helpt om fixaties los te laten

...en wat kun je doen met een baksteen?

en buiten de kaders te denken. Wat bleek? Degenen die net iets onverwachts hadden meegemaakt, waren creatiever in hun antwoord op vragen als ‘wat kun je doen met een baksteen’, dan de mensen in de controlegroep.

ANDERS DOEN LEIDT TOT ANDERS DENKEN

Het doorbreken van je routines maakt dat je anders naar een probleem gaat kijken. In een tweede experiment werd mensen gevraagd om op een ongewone manier een boterham met hagelslag klaar te maken. Het leverde een vergelijkbaar resultaat op. Stap voor stap moesten de proefpersonen de instructies volgen op een computerscherm. Eerst de hagelslag op het bord strooien, dan de boterham besmeren met boter en tot slot de boterham op de hagelslag drukken. Zelfs een kleine onverwachte ervaring blijkt van invloed op iemands cognitieve flexibiliteit. Neem eens een andere weg. Begin een brainstorm met iets onverwachts. Of drink melk uit een vaas. In de praktijk kun je er alle kanten mee uit.

DOORWERKEN TIJDENS JE SLAAP

Dat slaap een rol speelt bij het leren en het vastleggen van informatie in je geheugen, wisten we al. Maar slaap kan ook je creativiteit een boost geven. Mensen die tijdens hun slaap blijven doormalen over een probleem, zijn de volgende ochtend beter in het vinden van een creatieve oplossing. Hoe? Met een geurtje. In een derde onderzoek keken proefpersonen naar filmfragmenten over vrijwilligerswerk. De ruimte waarin ze zich bevonden, was subtiel geparfumeerd met een vanillegeur. De proefpersonen kregen ook een taak mee naar huis: ‘Morgenvroeg willen we van je weten hoe je mensen het best kunt motiveren voor vrijwilligerswerk.’ Een derde van de deelnemers sliep ‘s nachts met de geur die verspreid werd in de filmruimte, een tweede groep rook een andere geur tijdens de slaap (een controlegeur) en de derde groep sliep zonder geur. Wat bleek? De groep die geslapen had met de vanillegeur, scoorde meer creatieve oplossingen. Bovendien scoorde deze groep ook hoger op de vraag wat het creatiefste idee was wat ze hadden aangeleverd.

Je zou dit experiment ook kunnen doen met muziek of kleur, maar dat kan ook storend werken. Geur verspreidt zich zonder dat het je uit je slaap houdt. Maar of dat ook geldt voor de zweetsokken van je partner…

Bronnen: Simone Ritter, VOX Magazine

OPBRENGST NIEUWE PATRONEN

- Nieuwe en originele ideeën
- Je wordt flexibeler
- Je gaat anders denken
- Je pakt je problemen anders en beter aan

IN GELICHT UIT

Vindingrijke bruggenbouwers

Van windmolens bouwen tot het interviewen van een hoogleraar, de kinderen van VindingRijk draaien er hun hand niet voor om. Eens per week komen kinderen vanaf groep 5 die wat meer uitdaging aankunnen bijeen in het lokaal van juf Sabine Wolfs, remedial teacher en specialist hoogbegaafdheid. Hoe zorg je voor een omgeving die de natuurlijke vindingrijkheid van een kind omarmt en stimuleert?
Juf Sabine vertelt…

‘Kinderen leren hun eerste levensjaren door zelf te ontdekken. Naarmate ze ouder worden en naar school gaan, worden ze meer gestuurd. Elk kind wil het graag goed doen en de kans is groot dat kinderen sociaal wenselijk gedrag gaan vertonen, waardoor het zelf ontdekkend leren wordt beperkt. Voor veel kinderen is het reguliere aanbod voldoende om zich verder te ontwikkelen, maar sommigen hebben meer uitdaging nodig. Dit kan binnen de groep door het aanbieden van uitdagende leerstof, en als dat niet voldoende is, ook buiten de groep bij VindingRijk.’

Leren leren
Bij VindingRijk staat het leren leren centraal. De opdrachten zijn open en complex en dagen uit tot het zelf bedenken van oplossingen. ‘Kinderen van VindingRijk krijgen een aanbod waarvoor ze zich ook echt moeten inspannen. Daarbij ontdekken ze dat het -in tegenstelling tot in de reguliere groep- niet allemaal vanzelf gaat.’

Proefjes doen en experimenteren is een vast onderdeel, bijvoorbeeld een kleine windmolen bouwen. Maar ook de actualiteit komt ruimschoots aan bod. De vragen van de kinderen zijn velerlei, van ‘waarom is er geld?’ tot ‘wat is tijd?’. Sabine: ‘Dat bespreken we met elkaar. Bespreken met elkaar is vooral ook luisteren naar elkaar. De kracht van dit project zit ‘m in de kracht van leerlingen. Vaak met het ‘hart op de tong’.

Speurders en Onderzoekers
‘De lijn van VindingRijk hebben we doorgetrokken naar de jongere kinderen, met de Speurdersclub voor groep 3 en 4 en de Onderzoekersclub voor groep 1 en 2. De kinderen worden betrokken bij het eigen leerproces en leren samenwerken, organiseren en plannen, onderzoeken, debatteren, filosoferen en reflecteren. Ook het kritisch bekijken van informatie die op je afkomt is in toenemende mate van belang.

Zo bezien geven we de kinderen echt een voorbereiding op de toekomst.’

De structuur van iedere les bestaat uit:

- **Hart op de tong: ervaringen uitwisselen; sociale vaardigheden**
- **Tong op je schoenen: werken aan project, zelfontdekkend leren, top-down denken**
- **Vuur uit je sloffen: denkspellen, schaken, scrabble; ruimtelijk inzicht, samenwerking**

‘IK BEN M’N LEVEN LANG OP SCHOOL BLIJVEN HANGEN’

tekst - **Marianne Hermans**

Een modern mens reflecteert, zo luidt de stelling van filosofiedocent Jan Verweij. Liefst op het moment dat je echt niet meer weet wat je moet doen, want ja, dan kun je best even nadenken. Een modern mens is zelfredzaam, sociaal en kundig, maar bovenal altijd dronken. Zo modern is die mens dus niet. We moeten ons onophoudelijk bedrinken, stelt Verweij met de dichter Baudelaire, aan wijn, aan poëzie, of aan deugdzaamheid, dat moet je zelf weten. Maar bedrink je.

Als de levende opbrengst van een brede Bildung lardeert Jan Verweij zijn verhaal met verwijzingen naar Plato en Aristoteles, Baudelaire en J.C. Bloem, en de billen van de molenaar. De kunsten, de klassieke oudheid, filosofie en poëzie. En retoriek, natuurlijk. Als leraar van het jaar (2012-2013) moest Verweij keer op keer zijn visie op goed onderwijs pitchen voor een strenge commissie. Zijn boodschap is een oproep tot reflectie, tot de vorming van persoonlijkheid. Verweij: ‘Wanneer ik tegen mijn leerlingen zeg dat we van de tien hoofdstukken voor het examen er maar negen doen, en het tiende doen we na het examen, vragen ze ‘waarom doen we dat dan nog?’

Net als zoveel andere sectoren is het onderwijs doordrenkt van het nutsdenken. ‘We zijn doorgeslagen in het onderwijzen van toetsbare kennis. Uit de achtergrond van de opeenvolgende ‘leraren van het jaar’ – geschiedenis, filosofie, geschiedenis, filosofie – komt de behoefte aan een ander paradigma naar voren. ‘Er ligt zoveel nadruk op toetsbare kennis, nu mag er eens aandacht komen voor intrinsieke vaardigheden, voor de socialisatie, het worden van een compleet mens.’

TIJDGEEST

59 dialoogsessies met meer dan duizend leerlingen, 9032 één-op-één gesprekken, 13.000 online bijdragen en talloze documenten later is het de denktank rondom Onderwijs 2032 gelukt om de tijdgeest te beschrijven. De tijdgeest die te vatten is in een omkering van de uitspraak van dichter J.C. Bloem, volgens Verweij dus: 'Iedere verandering is een verbetering, zelfs een verslechtering'. 'Als er één tijd is waarin we kunnen veranderen, dan is het nu. De komende tien jaar gaat bijna de helft van de leraren met pensioen. Dus als je érgens een omslag wilt, kan het nú!'

Wat die omslag dan moet zijn, dat is inmiddels wel duidelijk: 'Ik vind het een lelijke term, maar het onderwijs moet ontschotten. Haal de schotten weg tussen buiten- en binnenwereld, tussen de afzonderlijke vakken, tussen havo en vwo, ga op een andere manier lesgeven. Een manier die beter aansluit bij het leven zelf, *non scholae sed vitae discimus'*. 'Laten we weer echt de diepte in gaan. Méér van het een, betekent onherroepelijk minder van iets anders. Natuurlijk moeten de leerlingen ingevoerd zijn in bepaalde denkwijzen of paradigma's, maar niet iedereen hoeft de wiskundes A t/m D te begrijpen om wiskundig te kunnen denken. Zoals de hoogleraar Scheikunde vroeger kwam vertellen 'doe vooral je best bij Engels en Natuurkunde, Scheikunde dat leren wij je wel.'

DE DINGEN DIE VOORBIJGAAN

Het is een achterhaalde gedachte dat je basiskwalificatie het allerbelangrijkste is, dat one size fits all, dat je opgeleid wordt voor een bepaald beroep. Het overgrote deel van de huidige beroepen bestaat straks niet eens meer. Waar leiden we dan voor op? Het gaat erom te ontdekken wat je goed kan, en dat in te zetten in allerlei beroepen, op verschillende manieren. 'Ik zat vroeger van maandagochtend tot vrijdagavond op school.

Nu leren leerlingen op zoveel andere plekken, ze doen er zoveel bij náást school, en ze zijn kritischer en mondiger dan vroeger'.

'Net als ieder ander uit mijn tijd, heb ik mijn studie netjes afgemaakt, en waarom? Omdat ik ermee begonnen was. Nu stopt 40% van de studenten om een ander vak te kiezen. Is dat erg? Jonge mensen vragen zich voortdurend af 'waar ben ik mee bezig', 'waar ben ik goed in', 'wat wil ik met mijn leven'? Ik heb me nooit afgevraagd 'is dit het wel?' Toen ik laatst weer aan een leerling vroeg wat hij later wilde worden, zei hij zonder blikken of blozen: Avonturier.

BEDRINK JE

'Ik ben m'n leven lang op school blijven hangen. Ik weet nog precies hoe ik me voelde op die leeftijd, hoe ik voor het eerst verliefd werd, op reis ging, de zekerheden die ik had kon afleggen. De wereld ging open. Als leraar zie ik hoe ze binnenkomen als een kind van twaalf en als ze uitvliegen op hun achttiende zijn het jongvolwassenen, mooie mensen die de wereld in gaan. Daar ligt mijn passie.'

Dat is niet helemaal waar, want de ware passie van Verweij ligt op de wielerbaan in Amsterdam. 'Zo ziet de hemel eruit.' O ja? Dat je steeds in hetzelfde kringetje rondgaat? 'Ook op school moet je ieder jaar opnieuw beginnen. Maar je maakt geen bocht, je gaat omhoog, en dan kom je in een soort flow.'

Jan Verweij is als docent filosofie gekoppeld aan het platform #Onderwijs 2032. Deze denktank, die is opgericht door Sander Dekker (staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap), is gevraagd een advies te schrijven over de vraag welke kennis en vaardigheden leerlingen nodig hebben om volwaardig in onze (toekomstige) samenleving te participeren.

SKILLS VOOR DE TOEKOMST

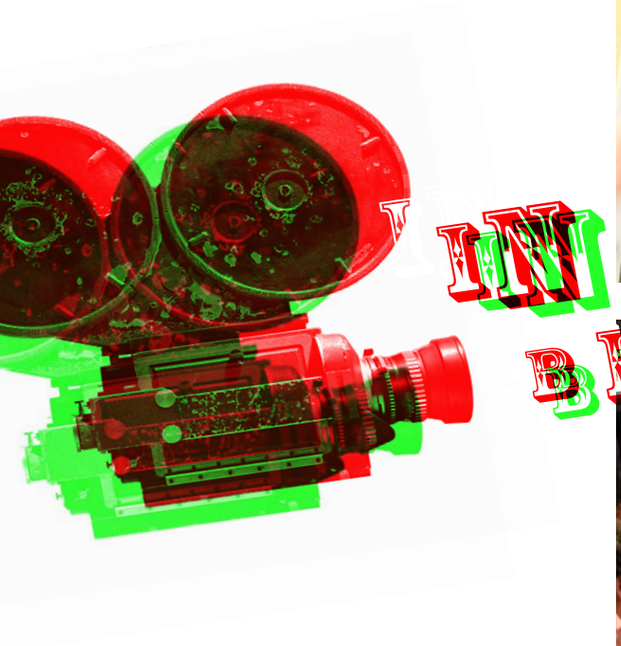

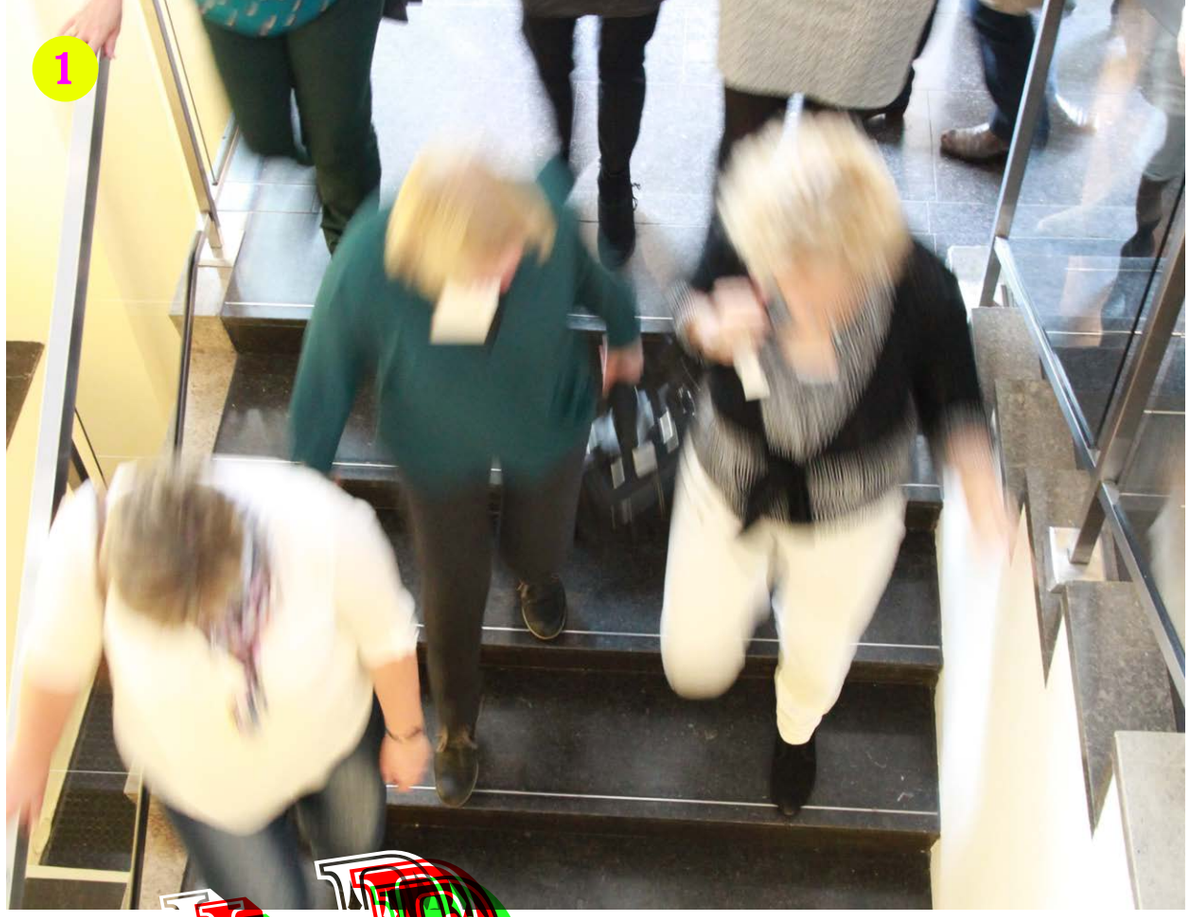

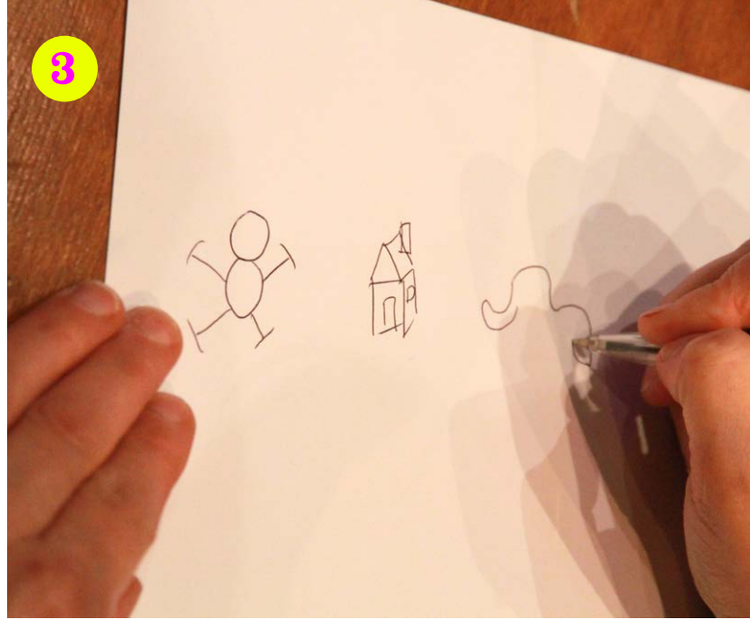

Op 9 november was in Theaters Tilburg een samenkomst van mediawijze medewerkers, jeugdbibliothecarissen en een keur aan ander pluimage om nog één keer de Google Glass op te zetten -voordat die voorgoed verdwijnt- en door deze bril naar de kinderen van nu te kijken.
De ondertitel van de studiedag is wat bevreemdend: 'Hoe bereiden we de generatie Google kids voor op de dag van morgen?'
We kunnen liever vragen we hoe wíj ons voorbereiden op de generatie Google kids.
Zijn we zelf wel toegerust om deze vindingrijke gastjes te volgen?

Een beeldimpressie van de dag. Meer informatie staat op **www.cubiss.nl** | → |

1 › Skills voor de toekomst | → |

2 › Van jonge menschen
Jan Verweij | → |

3 › Kom op 't idee
Barbara Sauvaitre | → |

4 › Poppenspel
Jogchem Jalink | → |

1 › Samen mediawijs
Mary Berkhout
Mediawijzer.net | → |

2 › Scholen om van te leren
Dagvoorzitter Jan Plooij
met Frans Kouwenberg
van kennisnet | → |

3 › Cisca van Hemert, adviseur
leesbevordering de Boekanier

4 › Mediaopvoeding 0-6
Denise Bontje en
Plonie van den Biggelaar | → |

5 › Brabantse Cultuurbundel
Lisette Colijn | → |

6 › We hebben er een geitje bij
Marjet Huiberts | → |

tekst - **Iris van den Boezem**

GEEF RUIMTE VOOR ONTWIKKELING

INTERVIEW MET ONDERWIJSVERNIEUWER ERIK MEESTER

‘In het onderwijs moet je durven falen’ vindt onderwijsvernieuwer Erik Meester. ‘Laat los en durf te experimenteren. Tijdens zijn opleiding aan de Pabo in ‘s-Hertogenbosch hield hij zich al bezig met nieuwe manieren van leren. ‘Zelf kon ik op school nooit echt goed mijn plek vinden. Docenten zeiden tegen mij: als persoon vind ik je super, maar als leerling ben je echt de hel. Deze uitspraak inspireert mij nu: hoe kun je er als docent voor zorgen dat ieder kind de ruimte heeft om zich als persoon te ontwikkelen?’

Educatieve innovatie is jouw corebusiness.
Hard nodig? Ja, ik vind dat het onderwijs en ‘het echte leven’ te ver van elkaar af zijn komen te staan. Je ziet dat lesprogramma’s tot in de kleinste details worden uitgewerkt, maar er is geen ruimte genomen om uit te proberen, om te evalueren en om bij te stellen. Dat is gewoon echt niet meer van deze tijd. De samenleving verandert constant en daar moet je als docent op in kunnen haken.

Hoe moet het dan wel? Voor mij is iteratie het sleutelwoord. Dat betekent zoiets als herhaling. Je maakt elke keer zogenaamde ‘loops’. Je probeert, stelt bij en probeert opnieuw. Zo simpel is het. Daar gaat het écht om: hoe creëer je een lerende cultuur? Iedereen moet kunnen experimenteren en leren: de leerlingen, de docenten en de organisatie daaromheen. Zo geef je elkaar ook meteen het goede voorbeeld.

VOOR MIJ DRAAIT CREATIVITEIT OM HET VERMOGEN OM VERBINDINGEN TE LEGGEN.

Wat hebben kinderen nodig in de huidige eeuw denk je? Het onderwijs en het echte leven buiten de schoolbanken moeten elkaar meer gaan overlappen. Het stuk waar overlap is, is uitermate geschikt om leerlingen in een veilige schoolse context te laten uitproberen. Basiskennis leren kinderen op school. Het traditionele oefenen voor taal en rekenen blijft natuurlijk belangrijk. Maar het toepassen van die kennis, en het gebruiken van vaardigheden – zoals creatief denken, kritisch zijn, problemen kunnen oplossen, communiceren met anderen, persoonlijk ondernemerschap – dat leren kinderen pas als ze het zelf ervaren.

Met het projectmatig werken stimuleer jij de creativiteit van je leerlingen. Maar wat is creativiteit eigenlijk? Voor mij draait creativiteit om het vermogen om verbindingen te leggen.
En projectmatig leren stimuleert die creativiteit, omdat in zo'n projectsetting niets op zichzelf staat. Dat zorgt ervoor dat docenten en leerlingen wel verbindingen moeten leggen.

Creativiteit is voor een groot deel aan te leren. Maar je moet leerlingen laten ervaren wat het betekent om creatief te denken. Plaats het in een context. Bijvoorbeeld met projectmatig werken: dat gaat super intuïtief. Je laat leerlingen dan zelfstandig allerlei zaken met elkaar verbinden, waardoor het voor hen heel normaal wordt om op zo'n manier met vraagstukken om te gaan. Geef als leraar het goede voorbeeld, je bent hun rolmodel. Laat zien hoe jij creatief omgaat met problemen en zij zullen je imiteren.

Ik heb een aantal jaren projectmatig onderwijs gegeven aan een plus klas, Groep DOEN. Kinderen kregen dan een opdracht in projectvorm, twee per kwartaal. Bijvoorbeeld: ontwikkel een reisfolder. Leerlingen mochten alles zelf doen, wij stelden alleen steeds een aantal producteisen.

Het eerste project liep dan allesbehalve perfect. Bij het tweede project zagen we dat de leerlingen ineens uit zichzelf informatie verzamelden en gingen samenwerken. Ze hadden ervaren dat dit het beste werkt. Herhaling is belangrijk, maar je moet er ook vertrouwen in hebben dat het uiteindelijk steeds beter gaat.

MEER WETEN?
Erik Meester werkt als spreker / adviseur / trainer onderwijsinnovatie bij CBE Group. Kijk op zijn site e-meester.nl of de vlogs onderwijs ontwerpen, projectmatig werken en innoveren.

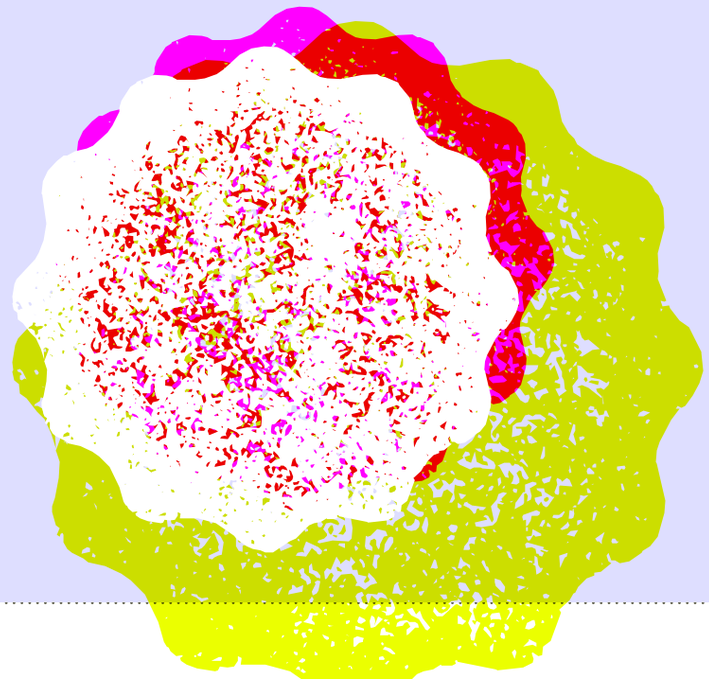

DOE ALS EEN KUNSTENAAR, KIJK ALS EEN KIND

Van Pablo Picasso is de uitspraak ‘Ieder kind is een kunstenaar. De moeilijkheid is er een te blijven als je groot wordt.’

Wij volwassenen weten allemaal dat het door de jaren heen een kunst is kind te blijven, we verleren het spontaan reageren, zonder last van vooringenomenheid, vooroordelen en statusgevoelens – kijk mij eens! Het heeft te maken met wat filosoof Arthur Koestler de ‘innocence of perception’ noemt. Kinderen kijken vanuit pure verwondering. De hersenstructuur van kinderen is ook vele malen flexibeler dan die van volwassenen. Kinderen kunnen hun gedachten en sensoren aanpassen afhankelijk van wat ze tegen komen. Ze weten zonder er over na te denken in welke richting een oplossing zich kan aandienen omdat ze overal voor open staan. Volwassenen verliezen gaandeweg hun leven die kwaliteit en worden ‘closed-minded’.

STOPPEN MET NADENKEN

Wij zoeken en kijken naar de dingen die ons vertrouwd zijn. Na verloop van tijd nemen daarom routines het over. We verliezen het vermogen om vernieuwend of origineel te denken, onze ontwikkeling komt tot stilstand. De bedrijfskundige en hoogleraar Chris Argyris heeft dit mooi verwoord in zijn metafoor van het autorijden. ‘De eerste keer dat je de snelweg op mag, sta je versteld van de snelheid van je auto. Je kunt je eigen snelheid niet bijhouden en ervaart dat de auto jou rijdt in plaats van jij de auto.

tekst - I

Stef van Breugel houdt zich bezig met kunst, leren en economie. Hij spreekt en publiceert over kunst en de rol van de artistieke interventie bij organisatie-ontwikkeling. Hij is ook directeur van Museum Hilversum.

Een half jaar nadat je je rijbewijs hebt gehaald en na de nodige ervaring te hebben opgedaan, vergeet je hoe sterk je onder de indruk was van je eerste rij-ervaring. De rijlessen zijn een herinnering geworden.' Het voorbeeld toont aan hoe gemakkelijk we vergeten hoe wij geleerd hebben en wat we daarbij meemaakten. Als we eenmaal vertrouwd zijn met een bepaalde manier van doen dan stoppen we met (na)denken. Bij gevolg zoeken we voortdurend bevestiging van hetzelfde en verliezen hierdoor het vermogen te zoeken en ontdekken.

BREDE BLIK MAAR WEL IN DE BOX

Om creatief te zijn moet je echt leren kijken. Kijken, zien en begrijpen. Interessant aan de 'kunstenaarsblik' is dat hij intens kijkt en van het alledaagse, vanzelfsprekende wegkijkt. Hij kan zwart-wit en wit-zwart kijken. Van een hoofdzaak een bijzaak maken en terug om. We hebben het vaak over het out of the box-denken, juist omdat we behoefte hebben aan variatie in onze manier van denken en aanvoelen.

Het tegenstrijdige aan de kunstenaar is wel dat die heel erg in zijn eigen box leeft. Vaak werkt de kunstenaar alleen. Hij gaat elke dag naar zijn atelier. Gedisciplineerd, doelgericht. Natuurlijk omdat het maken van kunst zijn passie is, maar even vaak is passie het gevolg van zijn zwoegen, vloeken en tieren.

HET LEGE CANVAS

Creativiteit ontstaat vaak juist vanwege de beperking van het witte lege canvas waar een schilderij op moet verschijnen, het lege vel papier dat het begin moet zijn van een gedicht. De lijn tussen beperkt zijn en vrij is soms dun, maar wel principieel. Juist beperking kan creativiteit oproepen. Té open en te vrij is vaak als de dood.

Kunstenaars leiden zichzelf naar een onbekende uitkomst. Zij beginnen gewoon en zien waar het schip strandt. Soms gaat hun creatieve proces

gepaard met angst, omdat het werk, waarvan wij gaan zeggen het is hun werk, hen leidt voorbij de eigen mogelijkheden, verbeelding en fantasie. Het doet iets wat ook voor hen onbekend is. Soms is het extase omdat zij zich geleid weten door het proces dat zij zelf in gang hebben gezet maar dat de regie van de kunstenaar overneemt. We noemen dat flow: jezelf vergeten, niet meer weten waar je bent om gelukkig terug te keren op aarde. Hun associatief vermogen levert nieuwe verbindingen op maar alleen als zij zich openstellen voor het proces van de creativiteit waarbij het soms lijkt dat het de kunstenaar overvalt, terwijl hij zelf aan het stuur zit.

BEGINNER'S MIND

Creativiteit is dus een proces maar ook een resultaat, een uitkomst. Doorslaggevend is wat we de beginner's mind noemen. De kunstenaar houdt van het opnieuw beginnen. Sterker nog: hij houdt ons de spiegel voor waar staat geschreven dat het de plicht is van elke medewerker en manager om opnieuw te beginnen.

LAAT RUIMTE VOOR DE VERBEELDING

Durf dus te dwalen. Geef ruimte aan je fantasie maar begrens jezelf ook omdat het over de bibliotheek gaat. Leer van de kunstenaar. Oplossingen bedenken is niet zijn rol. Wel: nieuwe ideeën oproepen, de empathie vergroten, het bewustzijn verruimen en misschien een wereldleider op andere gedachten brengen. Obama bezocht niet voor niets eerder dit jaar het Rijksmuseum.

AANKONDIGING DURF! WONDERLAND

De netwerksamenleving leidt tot ander gedrag en plattere organisaties. We leven en werken steeds meer in tijdelijke, los-vaste verbanden, gedreven door idealen of pragmatisme, maar is het wel zo'n Wonderland als trendwatchers ons laten geloven? Hoe kunnen we als een moderne 'Alice' leren om permanente verandering te omarmen, niet vanuit scepsis maar vanuit verwondering en met een open blik?

In december verschijnt er een gedrukte editie van DURF! Over trends in de netwerksamenleving. Wil jij een gedrukt exemplaar op je deurmat? Geef dan je adres door via deze link.

Het E-magazine DURF! voortaan automatisch ontvangen? Stuur een mail naar durf@cubiss.nl. |→|.

Colofon

DURF! is een initiatief van het BNB-project Stimuleren Innovatie & Ondernemerschap o.l.v. Rutger van de Assem. De uitvoering wordt gedaan door Cubiss.

Dit nummer van DURF! verschijnt naar aanleiding van de studiedag Skills voor de Toekomst op 9 november jl. in Theaters Tilburg. De redactie dankt alle sprekers, deelnemers en organisatoren voor de enthousiaste medewerking. Andere bijdragen los van de studiedag zijn op verzoek van de redactie geschreven door **Iris van den Boezem, Marc Dubach, Stef van Breugel,** en door de redactie.

Coördinatie: **Selma Coppoolse** *Redactie:* **Marianne Hermans**
Ontwerp en realisatie: **Ontwerpbureau Het Dok, Breda.**

Cubiss

mede mogelijk gemaakt door

Provincie Noord-Brabant

provincie limburg